

Infoleht võrgus:

<http://www.suri.ee/il/>

(NB! Olemas ka kõigi numbrite sisuregister)

ISSN 1736-0358

Venemaa soome-ugrilased jõudsid Euroopasse

Eesti "spioonid" Mordvamaal

Jõgõperä "Linnud" augustis Eestis

Udmurdi "karupojad" Otepääl

Setu ja ersa noored üheskoos

Tsibihärblaseq ja Toorama noorõq

15. soome-ugri lastelaager Marimaal

Kunstitaager Udmurtias

Udmurdi lapsed Võsu puhkelaagris

Põhjataeva peegeldused

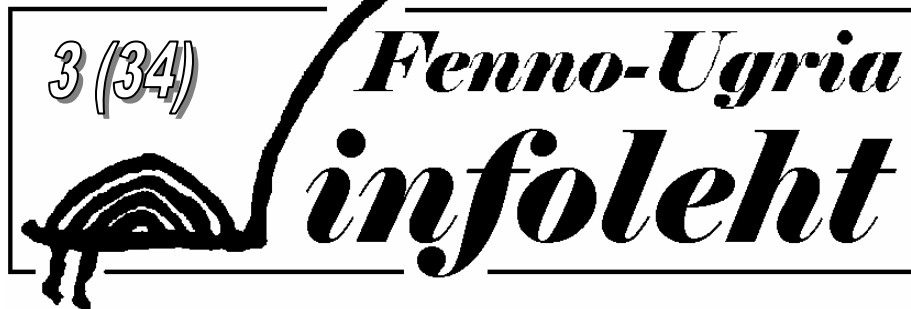
Kuum ja Tikõ

Hõimupäevad 2006

Valik sündmusi 2006

oktoober 2006

IX aastakäik

Venemaa soome-ugrilased jõudsid Euroopasse

6. oktoobril lõppes Strasbourgis Euroopa Nõukogu patronaazi all toimunud Venemaa soome-ugri rahvaste festival „Linnutee”, mille abil Venemaa püüdis tutvustada Euroopa Nõukogus ja Europarlamendis soome-ugri rahvaid. Festivali raames toimus konverents, tutvustati soome-ugri rahvaste kultuuri – folkloori, rahvariideid, toite jne.

On tähelepanuväärne, et soome-ugri rahvaste teema üles tõusis. Teadaolevalt pole varem Euroopa rahvaste poliitilisele eliidile Venemaa vähemusrahvaid tutvustatud. Venemaa delegatsiooni juht Aleksandr Konovalov ütles, et soome-ugri rahvaste kultuuride säilitamine on viimase kahe aasta jooksul muutunud aktuaalseks muu hulgas ka sellepärast, et Europarlament on sellele tähelepanu juhtinud.

Strasbourgis soome-ugri rahvaste festivalil kohtusid Mari Nõukogu esimees, onjõža Vladimir Kozlov ja Eesti Vabariigi president Toomas Hendrik Ilves

Tõepoolest, 12. mail võttis Europarlament vastu resolutsiooni, milles juhiti tähelepanu soome-ugri rahvaste halvale olukorrale, samuti koguti 2005. aastal üle 11 000 allkirja mari rahva õiguste kaitseks. Nendele sammudele järgnes Venemaa ja Mari Vabariigi võimude raevukas õigustamiskampaania, mille eesmärgiks oli selgitada, et Europarlament ja Eesti, Soome ning Ungari poliitiline eliit on eksiteel. Tegelikult on kõik korras. Kiires korras kutsuti Eesti, Soome ja Ungari suursaadikud Marimaale, Tallinnas ja Helsingis toimusid mari kultuuri tutvustavate näituste avamised. Vahetult enne Strasbourgi aga võeti taas ette vana spionaaži temaatika. Seekordseks ohvriks sai Haanja Laulu-, Tantsu- ja Mänguseltsi 25-liikmeline delegatsioon, kelle liikmed Mordvamaa ajakirjanduses kogenud spioonideks muutusid.

Järg pöördel

Strasbourg'i üritusteks valmistus Venemaa hoolikalt, sest oli vaja näidata, kui hästi elavad soomeugrilased tegelikult. Enne festivali toimus Soome ja Ungari ajakirjanike visiit soome-ugri aladele, millest Eesti ajakirjanikud millegipärast osa ei võtnud. Samuti, ennäe imet, sai paari päeva jooksul välispassi maride rahvusliider Vladimir Kozlov, kes mäletatavasti Venemaa ja Soome piiril Vene piirivalvurite poolt rongilt maha tõsteti väitega, et tema välispass on rikunud (enne korras passist olid äkki mõned lehed kadunud!). Seetõttu ei saanud Kozlov osaleda septembri alguses Tallinnas toimunud seminaril, sest ta ei olevat osanud uue välispassi saamiseks vajalikku ankeeti täita. Aga pass passiks. Mis kõige olulisem – lõpuks kohtus Vladimir Kozlov Mari Vabariigi venelasest presidendi Leonid Markeloviga. Strasbourg'i kogunesid kõik maride, mordvalaste ja udmurtide rahvusliidrid, maride hulgas ka

Vladimir Aktanajev, Mari presidendi poolt tekitatud alternatiivse mari organisatsiooni esindaja.

Ägedamad dispuudid toimusid konverentsil, kus tulevane europarlamentäär Katrin Saks tõestas faktide abil soome-ugri rahvaste probleemide olemasolu ja teine pool väitis, et faktid on tendentslikud ja tegelikult on kõik hästi.

On äärmiselt tähtis, et soome-ugri teema üldse käsitlemist leidis. Euroopa alles hakkab soome-ugri rahvaid abistama, kõige suuremad teened selles on Vladimir Kozlovil ja neil rohkem kui üheteistkümnel tuhandel inimesel, kes andsid allkirja mari rahva toetuseks.

Jaak Prozes

Toimetuses märkus: Artikkel ilmus Eesti Päevalehe *online-väljaandes* 12.10.2006

Eesti “spioonid” Mordvamaal

“Eesti delegatsiooni trahviti ebaseadusliku Mordvamaal viibimise eest”, “Eesti ansambel ei tegelenud Mordvamaal mitte muusikaga, vaid desinformatsiooni kogumisega”. Sellised olid septembri alguses uudiste pealdised Mordvamaal.

Uudiste sisuks aga on, et Eesti artiste ei huvitanud mitte esinimine, vaid rahvustevahelised suhted Mordva Vabariigis. “Uurimuste” käigus aga unustasid külalised Venemaa seadusandluse, mille tulemusel nad peeti miilitsate poolt kinni. Eestlased pidasid end korralikult üleval, kuid üks kinnipidajatest mainis: “Võib teha järelduse, et need eestlased on ennegi sellisesse olukorda sattunud.”

Teises uudises mainitakse Mordva Vabariigi Rahvussuhete Komitee poolt, et Eesti delegatsiooni peamiseks eesmärgiks oli mordva rahva kohta negatiivse info kogumine, neid ümbritsesid mordva rahvusradikaalide liidrid. Eestlaste 25-liikmeline delegatsioon ei tegelenud üldse muusikaga, enne rahvusvahelist soome-ugri rahvaste konverentsi püüdsid nad mustata vabariiki. Eesti delegatsioon viibis Mordva Vabariigi territooriumil seadusevastasel, kõigile koostati protokollid. Sõna “spioneerimine” küll praegu ei kõla, aga ta on õhus. Praegu töötatakse versiooni kallal, et eestlased mitte lihtsalt niisama ei rikkunud migratsiooniseadusi, vaid kogusid mingit neid huvitavat informatsiooni.

Kuid Eesti delegatsiooni juht, Haanja Laulu-, Tantsu- ja Mänguseltsi vanem Sulev Kraam ütleb, et tõepoolest

rikkusid nad teadmatuses välismaalaste Venemaa viibimise režiimi, mille kohaselt peab end registreerima 72 tunni jooksul mitte kohalejõudmisest vaid piiri ületamisest alates. “Paraku liiguti kogu aeg ratastel ja siis, kui oldi kolmandal päeval Mordvamaal, ei suudetud end registreerida. Tulid migratsiooniametnikud ja meid viidi osakonda, kus koostati protokollid,” selgitas Kraam. “Mordva infokanalites levitav info aga teeb sõnatuks. Pea kogu delegatsioon viibis esimest korda Venemaal, haanjalaste folklooriansambel andis kolm kontserti, suhtlemine kohapealsete inimestega oli suurepärase. Kõigil tekkis suur soov arendada koostööd Mordvamaa Podlesnaja Tavla külaga, kus asub unikaalne puukäsitöö kool. Infokogumise jutt on aga lihtsalt rumal. Mis infot võivad küll meie folklooriansambli liikmed korjata? Paraku tundub, et on olemas tugevad jõud, kes püüavad kujunevaid suhteid igati rikkuda. Kellelegi lihtsalt ei meeldi soome-ugri rahvaste vaheline koostöö. Niigi on meil palju inimesi, kes pelgavad Venemaad ja sellega seonduvaid ebameeldivusi ning näe, selle informatsiooni valguses on neil õiguski.”

Spioonimaania aga kogub hoogu. Tuletagem meelde Eesti Kunstiakadeemia ekspeditsiooniga eelmise aasta suvel Marimaal juhtunud, samuti Eesti delegatsioonide liikumisvabaduse piiramist erinevatel rahvusvahelistel üritustel Venemaa soome-ugri aladel. Korraga tuleb meelde, et kunagi on see juba olnud. Sellises riigis nagu NSV Liit. Kuhu liigub Venemaa? Kellele on see kasulik? Mida peame tegema meie?

Jaak Prozes

Jõgõperä “Linnud” augustis Eestis

Tartumaa Rahvakultuuri Kesktseltsi kutsel käis augusti alguses Eestis Jõgõperä (Kraakolje) kooli vadia folkloorirühm *Linnud*. See praeguse haldusjaotuse alusel Vene Föderatsiooni Leningradi oblasti Kingissepa rajooni Ust-Luga volostis (vallas) tegutsev folklooriansambel loodi kohalike vadia entusiastide algatusel 2001. aastal eesmärgiga õpetada koolilastele vadia keelt, kodu- ja kultuurilugu ning tutvustada rahvapärismust. Tegemist oli n-ö rohujuuretasandil tekkinud algatusega, mis oli kantud vajadusest ärgitada nooremas põlvkonnas huvi kodukandi ja esivanemate kultuuripärandi vastu. On ju keele ja kultuuri järjepidevus Vaipoolle vadia külades

suurel määral katkenud ning selleks, et traditsioonid ja teadmine sealsete põliselanike kohta ei kaoks, on vaja tõhusalt tegeleda noorema venekeelse põlvkonnaga. Seejuures tegutseb ansambel vabatahtlikkuse alusel, selles löövad kaasa nii kohaliku vadia-isuri juurtega lapsed kui ka need, kelle vanemad on piirkonda elama asunud peale Teist maailmsõda.

Töö lastega on toimunud klassivälise õppe vormis Jõgõperä koolis, kus rühma tegevust on korraldanud kooli huvijuht Marina Petrova, ja Luutsa vadia muuseumi juures muuseumiperenaise Tatjana Jefimova juhendamisel. Õppetöösse on olnud kaasatud ka „vanad

vadjalased”, äsja meie seast lahkunud Tatjana Prokopenko (1935—2006) ning Zinaida Saveljeva (sünd 1939), kes on õpetanud lastele vadja keelt, tõlkinud vadjakeelseid laule ning ka vastupidi, pannud vajaduse korral vajalikud sõnad ümber vadja keelde. Prokopenko, Saveljeva ja teised Vaipoolse küla elanikud on kaasa aidanud ansambli repertuaari kujundamisele.

Esmalt õppisidki lapsed tänase päevani vanemate külaelanike mälus püsinud uuemaid rahvalaule ja salme. Eakate külaelanike abil ja Paul Ariste väljaannete vahendusel on õpitud vanu pulmalaule ja tavasid, mida on ka ansambli kavadesse põimitud. Regivärsiliste vadja rahvalaulude osas on *Linnud* saanud õpetust eesti vastava ala asjatundjalt. 2004. aastal korraldas folklooriansambel “Väike Hellero” Janika Orase juhendamisel ja Hõimurahvaste Programmi toetusel Jõgõperä lastele Luutsas vadja regilaulude õpitöö. Sel suvel võisimegi veenduda, kuidas kaks aastat tagasi õpitud laulud olid saanud nüüdseks “Lindude” repertuaari loomulikuks osaks.

Ansambli tegevus pole piirdunud üksnes sõnalis-muusikalise poolega. Toetudes Fjodor Tumanski üksikasjaliste kirjeldustele vadja rahvarõivaste kohta 18. sajandi lõpust, on ansambli liikmed koos vanemate ja vanavanematega valmistanud vanapärased rõiva-komplektid (vt fotot). Samuti on ansambli vanem rühm tegelenud Luutsa muuseumi juures kodukandi lähiajaloo uurimise ning rahvaluule kogumisega.

Linnud on üles astunud mitmel kohalikel omakultuuri tähtsündmustel: Luutsa külaoperil „*Лужицкая складчина*”, isuri festivalil „*Ляхе*”, ingerisoomse jaanipäeval ja Kingissepa rajooni iga-aastaselt folklooriülevaatusel „*Хоровод народных традиций*”. 2005. aastal osales ansambel soome-ugri ülikooli suvesessioonil Iževskis ning 2006. aasta kevad-suvel korraldati sama ürituse jätk juba “Lindude” juhendajate eestvõttel Kingissepas.

Ansambli on tänaseks välja kujunenud kaks rühma, kokku 14 last. Vanema rühma tuumiku moodustavad praegused 7. klassi lapsed, kellega 2001. aastal ansambel loodi. Lisandunud on noorem rühm 2.–3. klassi õpilastest. Kahjuks mitte kõigil ansambli liikmetel ei olnud võimalik Eestisse tulla. 1.–6. augustini kestnud külaskäigule tulid vanemast rühmast Arkaša Baranov, Oksana Djatšenko, Irina Jakovleva, Katja Petrova ja Miša Ždanov ning nooremast Katja Andronova, Lena Džalalova, Daša Kaljagina, Kostja Petrov ja Andrei Voronin. Neid saatsid juhendajad Marina Petrova, Zinaida Saveljeva ja Tatjana Jefimova.

Kuue päeva sisse mahtus rohkesti ettevõtmisi, sh ekskursioon Narva kindluses, Tartu Ülikooli läänmeresoomse keelte õppetooli, Paul Ariste hõimurahvaste keskuse ja Eesti Rahva Muuseumi külastus. Eesti Kirjandusmuuseumis tutvuti Ariste vadja etnoloogia mappidega ning samas toimus ka ansambli laulude salvestamine. “Lindude” esimene menukas ülesastumine oli 2. augusti õhtul Tampere Maja hoovis, kus anti avalööki rahvamuusikaõhtute sarjale. Nii Tartus kui ka hilisematel ülesastumistel Setumaal oli “Lindude” kava keskseks teljeks muinasjutt laisast perenaisest ja põrandavaibast – humoorikas lugu, mille kandvad dialoogid ja seda raamivad laulud kanti ette vadja keeles. Ühtlasi tutvustati vadja pulmakombestikku, vanasõnu ja vadjapärasest maailmatunnetust. Meeldejäädavad olid õhtut sisse juhatanud Zinaida Saveljeva ja Arkaša Baranovi vadjakeelsed tervitused. “Lindude” ette kantud laul „*Lumitormi katab maata*” oli aga sedavõrd mõjus, et kutsus esile vihmavalingu ja nii tuli õhtut jätkata siseruumides. Õdusas õhkkonnas võtsid lisaks külalistele vadja laule eest ka “Väike Hellero” ja Igor Tõnurist, kes ühtlasi näitas ette, kuidas Vaipooles eepilisi regilaulu lauldes ringis

Vadja ansambel *Linnud* Tartus Tampere Maja hoovil
Foto: Ergo-Hart Västriik

liiguti. Kõik soovivad – neid polnud sugugi vähe – said kaasa laulda ja liikuda. Kõiki vadja-sõpru võlus Arkaša Baranovi eestlaulud “*Velloini venoisen seppo*” (Venna laevategu), mida sellel õhtul korraldi kolm korda.

Kolmandal augustil sõideti Setumaale, kus “Linde” võõrustas Obinitsa Seto Seltsimaja ja Meremäe-Obinitsa Põhikool (tänu sõnad Rieka Hõrnale ja Pille Malkovile!). Sellesse päeva mahtus kõik Obinitsa kalmistule, Piusa koobaste ja savikoja juurde ning seltsimaja õuel esitatud „Taarka” etendus. Näitemängu vaheajal toimunud kirmasel pakkusid külakosti ka “Linnud”. Siingi algas pärast vadjalaste tormituulte laulu vihmasadu...

Neljandal ja viiendal augustil võeti osa Seto Kuningriigi päevadest. Sügava mulje jätsid külalistele Obinitsa Seto muuseumitäre ja Värksa Seto talumuuseum. Just Liidia Sillaotsa seletusi kuulates ning oma käega setu rõivakraami katsudes sai Luutsa muuseumi perenaisele Tatjana Jefimovale selgeks setu ja vadja hõimude lähedus ning see, kui palju on võimalik teineteiselt ka omakultuuri arendamise osas õppida. Kuningriigi lastepäeval laulsid “Linnud” Karisalla külaplatsil ning võtsid osa õpitubadest Lüübnitsa rannal. Jõgõperä ansambli külaskäik kulmineerus Seto Kuningriigiga Mikitamäe staadionil, kus imetleti setude oskust mitmesuguseid mõõduvõtmisi korraldada ja sedakaudu ühtlasi kogukonna eneseteadvust tõsta. Häid mõtteid, kuidas Vaipooles külapähasid korraldada, kogunes hulgi ja ülesastumised suure seltskonna ees lisasid lastesse eneseusk ja tahtmist olla vadjalane.

Nii võib väita, et lisaks vadjalaste ja vadja folkloori tutvustamisele, täitis ringreis muidki seatud eesmärgi. Külalised tegid tutvust Setumaa, setude, setu omakultuuri ja selle edendajatega, mis andis värsked mõtteid ka vadja kogukonna tugevdamiseks ning sealsete kultuuriomapärade teadvustamiseks. Kindlasti ärgitas külaskäik lapsi vadja ja muid läänmeresoomse keeli õppima ning oma kultuuri enam väärtustama.

“Lindude” visiit sai teoks tänu Hõimurahvaste Programmi, Eesti Kultuurkapitali ja Hasartmängumaksu Nõukogu toetusele. Eriline tänu kuulub ka Tartumaa Rahvakultuuri Kesktseltsi asjaajajale Triinu Nutile.

Ergo-Hart Västriik

Toimetuse märkus: Vahepeal on meieni jõudnud masendav teade: Luutsa vadja muuseum põles taaskord maha laupäeval, 16. septembril k.a. päise päeva ajal. Majarahvast kodus ei olnud. Põlengu süttimise põhjus on teadmata, kuid seekord ei osata kellegi kurja kätt kahtlustada ning tegu võis olla ka õnnetusega. Naabritel õnnestus päästa umbes pool muuseumi eksponaatidest. Külaelanikud on väga osavõtlikud ja juba on pakutud uusi eksponaate ja muud abi muuseumi taastamiseks. Muuseumiperenaise Tatjana Jefimova sõnul olid hävinud esemed pildistatud ja kirjeldatud. Üha enam mõtleb ta virtuaalse muuseumi loomisele – idee, mis juba kevadel sõnastatud sai. Tatjana kinnitab, et alla ta ei anna.

Udmurdi „karupojad” Otepääl

Enne kui udmurdi lapsed pääsesid noorte rahvamuusikafestivalile „Karupoja trall”, mis toimus 4.–6. augustini Otepääl, tuli teha palju tööd. Festivali peaorganisaator, ansambli „Karupojad” juhendaja Lille Tali pöördus Fenno-Ugria Asutusse palvega leida udmurdi lasteansambel, kes sooviks festivalil osaleda. Tänu tuntud udmurdi kunstnikule Juri Lobanovile võeti ühendust Alnaši rajooni Piseigurti (Kassiküla) udmurdi lasteansambliga „Burdo-Burdo”. Loomulikult ei olnud lastel välispasse. Fenno-Ugria aitas ka selles: kirjutati ametlik kiri Udmurdi Vabariigi kultuuriministrile ja paluti, et ta aitaks lastel kiiremini välispasse saada. Kui passitega oli kõik juba korras, tuli teine probleem: grupp ei saanud rongipileteid. Grupi juhendaja Anželika Aristarhova pidi minema Naberežnoje Tšelnõsse, kust õnnestus osta piletid.

Festivali korraldajad ootasid udmurdi gruppi Petseri lähedal Koidula piiripunktis umbes kaks tundi. Lapsed ja kaks õpetajat olid kõik väsinud pärast pikka ja rasket reisi. Piirilt mindi ekskursioonile Suurele Munamäele. Pärast ekskursiooni muutus laste tuju üha paremaks ja paremaks. Aga kui nad said restoranis lõunatada, olid nad juba kõige õnnelikumad inimesed. Kõik lapsed olid esimest korda elus Eestis ja üldse välismaal. Seepärast oli nende jaoks kõik väga huvitav: majad paljude lilledega, külad väheste majadega, ilma tarata õued, kured korstnate otsas, arvukad järved jne. Pärast Suurt Munamäge mindi vaatama Sangaste lossi. Lapsed nägid esimest korda elus tõelist lossi! Seejärel jõudis „Burdo-Burdo” festivalipaika Otepääle. Lapsed majutati koolimaja inglise keele klassi, magati madratsite peal. Aga ootamas oli veel üks üllatus: õhtune paadisõit Pühajärvel! Ekskursiooni giid rääkis nii huvitavalt, et polnud isegi piisavalt aega ümber vaadata. Ta rääkis väga head vene keelt, aga tõlgi abi oli vaja udmurdi ja vene keele vahendamisel.

Õhtul hiljem said soome ja udmurdi delegatsioonid kokku Otepää kultuurimajas. Ülejäänud osalejad pidid tulema järgmisel päeval. Suure laua ääres said tuttavaks udmurdi, soome ja eesti lapsed. Samal õhtul kutsus Otepää linnapea külalised Raekotta. Ta tervitas lapsi, rääkis linna ajaloost ja tänapäevast. Linnapea oli väga rõõmus, et Otepäele tulid külalised nii kaugel. Lapsed said komme ja limonaadi. Udmurtide meelest oli kummaline, et linnapea võib inimestega suhelda nii

lihtsalt nagu tavaline inimene! Udmurtias on see väga haruldane.

Järgmisel päeval avati festival „Karupoja trall”. Esinesid ansamblid Eesti eri paigust, Soomest ja Udmurtias. Lapsed mängisid kannelt, akordioni, viiulit ja teisi pille. Ilusates rahvarõivastes udmurdid laulsid ja tantsisid. Pärast lõunat sõitsid soomlased, udmurdid ja Tartu eestlased esinema Elva linnavalitsusse. Suures saalis oli palju rahvast. Udmurdid esinesid viimasena. Neil oli suur ja kirev programm. Nad laulsid vanu ja tänapäevaseid laule, tantsisid oma Piseigurti küla vanu tantse, näitasid udmurdi mängu, mida nad ise tänaseni mängivad. Pärast nende esinemist muretsesid mõned vaatajad seeütle, kuidas rahvad saaksid oma rahvakultuuri säilitada. Samal ajal töötasid teised festivalil osalejad kasitöörühmades. Õhtul said kõik osavõtjad kokku Otepää kultuurimajas. Terve õhtu ja pool ööd mängisid, tantsisid ja laulsid eesti, soome ja udmurdi lapsed koos. Udmurdi lapsed ütlesid pärast, et nad pole kunagi elus nii rõõmsad olnud.

Viimane festivalipäev algas rongkäiguga. Kõik osalejad sammusid läbi linna laulude ja muusikaga. Udmurtide ja soomlaste lõpp-peatus oli ühe *marketi* ees. Väikesel platsil mängisid nad akordione ja laulsid Otepää elanikele. See oli tõeline linnapidu! Samal päeval oli Otepää külalistel võimalus osta käsitöölaadal mälestus-esemeid. Samas toimus kõigi festivaliansamblike viimane suur konsert. Kõik ansamblid mängisid koos ühes orkestris vabaõhulaval. Osalejad said kingitusi ja sõitsid oma linnadesse laiali. Soomlased ja udmurdid said eriti suurteks sõpradeks. Nad vahetasid aadresse (ja praeguseks on juba ka tagasisidet olnud).

Aga udmurtidel oli Eestis veel terve päev ees. Nad veetsid selle ansambli „Karupojad” puhkemajas Otepää lähedal. Lapsed sõid grillitud toitu ja õppisid eesti rahvatantse. Järgmise päeva varahommikul saatsid „Karupojad” udmurdid piirile. Alles mitme päeva pärast jõudsid udmurdid koju – väga väsinutena, aga väga ja väga õnnelikena!

Sveti Jedõgarova

Toimetuse märkus: Tartu Ülikooli doktorant, udmurditar Svetlana Jedõgarova oli Otepääl udmurdi laste tõlgiks.

Lisalugemist: Egon Valdaru, Karupojatrall tõi Otepääle külalisi Karksi-Nuiast Udmurtiani. – Valgamaalane, 09. august 2006
http://www.valgamaalane.ee/090806/esileht/kultuur/25007028_p rint.php

Setu ja ersa noored üheskoos

Mäletan seda 2004. aasta päeva päris selgelt. Umbes juuli keskel pole ilmad peaaegu et Kesk-Venemaal just kõige jahedamad. Nõnda oligi tegu ühe väga palava suvepäevaga. Festival „Jur-Jar” kaugel Udmurtias oli võtnud üles oma vägevaid tuure. Lauldi, tantsiti ja mängiti pilli. Kõigil oli peale pikka väsitavat reisi lõbus ja ääretult lõõgastav olla. Nii iseloomustaksin lühidalt saatuslikku päeva, mis pani alustala palju palavamale sõprussuhtele, kui seda oli 35-kraadine õhutemperatuur. Seal kohtusid esimest korda setu noorte folklooriansambel *Tsibihärläseq* ja analoogne ansambel Mordvast – Toorama Noortestuudio. Peale seda, kui Toorama poisid olid saatnud viiulitega Tsibihärläste lauluproovi väikses hotelli fuajees nõnda vaimustavalt, et pisarad kippusid silma, ei lahkunud kaks äsja tutvunud ansambli enam üksteisest. Festival „Jur-Jar” veedeti pidevalt lauldes ja tantsides, õppides üksteise kombeid ja kultuuri, minnes süvenenult soome-ugri ühistele radadele.

Kuid ükskõik kui valus poleks üks lahkumine, trumpab taaskohtumise rõõm nukruse kahekordselt üle. Koostöö jätkus ning juba 2005. aasta märtsis rändasid Tsibihärläsed oma hõimuvendadele külla. Seekord siis kostitasid uued sõbrad meid omal maal, jällegi folkloorifestivalil, kuhu oli kutsutud ka paljude teiste soome-ugri hõimude noori oma kultuuri ja rahvast esindama.

Möödus kolm kuud ning pikk vahemaa ei seganud sarnaste huvidega noori peatselt jälle kohtumast. Tänu Tallinna vanalinnapäevadele võis kuulda Toorama võimast ning puhast mitmehäälsel laulu kajamas Eestimaa ning ka Setumaa pinnal. Kontserte jagus nii suure Tallinnasse kui ka pisut väiksemasse, kuid mitte üldse vähem tähtsasse Obinitša. See kohtumine ei jäänud aga suve ainukeseks. Seto Kuningriigi päeva ajal, mis on setudele üks tähtsamaid pidupäevi, olid taas oodatud ka külalised Mordvamaalt. Hingesugulaste

sõprust ei takista ju ka tuhanded kilomeetrid. Kõige tähtsamaks aga peaksin Toorama ja Tsibihärbläste viimast südantsoojendavat ning lauluhõngulist kohtumist 2006. aasta augustis. Viimane koosviibimine andis tõuke juba pikaajalisematele ja püsivamatele projektidele. Üheskoos arutleti tõsiste küsimuste üle kultuuri ja keele talletamise seisukohalt ning Tartus lindistati kirjandusmuuseumi ja Tiigi Seltsimaja kontsertidel ka ühine plaat. Toorama õppis selgeks ühe Tsibihärbläste loo ning ega noored tüdrukud ka alla ei jäänud. Sama vapralt lauldi Tooramaga kaasa ka nende laule. *Kodamo*

Moro kumiseb neiude kõrvus ilmselt järgneva kohtumiseni, mis toimub loodetavasti oktoobri alul Soomes Turu linnas. Plaanis on mitmed ühisesinemised ja plaadikujunduse ning laulude kokkuleppimine. Toorama südamesooviks on saada üks komplekt setu rahvarõivaid. Ikka selleks, et igal nende esinemisel saaks üks neiu setu rõivil olla. Tsibihärblästelgi oleks heameel ersa rahvarõivaid omada.

Rieka ja Maarja Hõrn

Tsibihärbläseq ja Toorama noorõq

18.–23. augustini oll' Tsibihärbläisi külälisõst Toorama nuuripark Mordvamaalt. Mi sõprus om õigõ lühkokõnõ – kolq suvõkõist õnnõ. A kokko saadi jo viiendat kõrda. Küll olõ mi säääl künõ, kül nimä siih. No ku ti küsüt, õt kes nä sääntse sis ommaq, või vastada õt tuusama mis Tsibihärbläseq siih.

Mis mi sõjooori ütehkuuh teie – lauli ja sis viil lauli ja sis viil lauli ja vahepääl joonisti seto ja mordva nuuri hindätiidvüst ja üü läbi ai juttu ja sis viil lauli ja sis ai päivä töõmelijuttu lindi pääle, õt kes mi noorõq olõmi ja mille meil umma kiilt vaja om ja sis viil lauli Tartoh lindi pääle mi laulõ ja näide laulõ ja rõivit vaeldimi ja aadresse ja laulõ ja iki ku nä ar lätsiq. A nii kui lännü olliq, naksi kõrraga tagasi uutma.

No kõnõlõ töõmelijuttu kah.

18. augusti lõunaaigu saimi kokko ja naksimi kõrraga seto ja mordva nuuri identiteeti joon'stama, õt peräh näide ideede perrä peris inemisõkjuuq valmist tetäq. Pildiq ja mõttõq tulliva ilosaq ja hääq, õnnõ kujudõ tegemine jäi pool' kõlla – tuu tähendäs, tulõ viil kokko saiaq. Õdagu olli ilosahe ker'koh õdagusõl teen'stusel ja pääle ristikäuqi lauli kuuh Obinitsa vana koolimaja man lava pääl ja peräh seltsimaja moro pääl edesi.

19. augustil teimi kõikõ, mis paasapäävä aigu õks tetäs. Kerigu man olli ja Taarkalõ lauli veidkese ja õdakspoolõ pei väikest kirmast ja arodi elo üle. 20. augustil opsiq Lea ja Pekka Kantonen Soomõmaalt, kuismuudu näid inemisõ muudu kujosid sis tetäs. Õdagu laulimi Lepä kirmasõh.

21. augustil oll' seminari ja arotamisi päiv. Lea Pekkaga tutvustiq njõid tiidmisi, mis nä saami, soomõ ja indiaani ni seto nuuri käest olliq saanuq. Mordva nuuri vedonik Gennadii Dulkin kõnõl Mordvamaast ja ummist tegemisist ni peräh vidi Hõrna Aare jutu tuu pääle, õt midä noorõq arvasõ umast keelest ja tuu alalõhoitmisõst. Sjoõ päävä olliq meil Verska noorõq ka küläh, nii õt jututsõõr oll' peris suur. No pääle jututsõõri jõuti viil näid inemisõkjuusid

edesi tetäq ja lauldaq ni lõpõtusõst käuti Piusa liivamägesid kaemah ja Hõrna Aare selet sis jalki, õt kuis ja mis ja kuna ja mille ja ku pal'lo. Põnnõv oll'. Peris õdagust oll' Jõeveere talo meele sanna kütnü ja säääl sis jalki laulõti ja olti.

22. augusti hummogu sõidimi ütehkuuh Tartohe. No säääl oll' meil kats ütehlaulmist – kir'ändusmuuseumih ja õdgu viil Tiigi Seltsimajah. Kullõjit oll' veidõ kohalõ tulnu, a meil oll' umavaihõl hää lauldaq ja ollaq ni teno Tammõ Jaanilõ sai kõik tuu värk lindimassina pääle ka võetus. No vaja plaat ka valmist tetäq ja lauluq vällä valliq ja – no jaki vahtsõst vaja viil kokko saiaq tuu peräst.

23. augustil maati hummogu kavva ja sis naati prassatama. Plaadi jaost oll' vaja viil pilte tetäq kah. No laulõti ja piltstõdi ja vaeldõdi umavaihõl rahvarõivit ja piltstõdi vahtsõist, sen kon kelläkeseq näütsiq tuud aigu, õt minemä vaja minnäq.

Mingas sis hakkama saadi nõih päivih? Kes viil kingaq tutvva olõs, sis tuu sai. Kes viil tiäs Mordvamaast ja ersadõst tuu sai tiidäq. Ütehkuuh laulõti hõste pal'lo ja kõik aig – opiti ar üts ersa ja üts seto laul. Tsibihärbläseq kүүsseq, õt kas Toorama tege kõik aig proovi ja Toorama üteli, õt Tsibihärbläseq võivaq lauldaq üüpäiv läbi ja näil om õgast elõjuhtumisõst laul vällä pakkuq – näil ei olõvat ja nä nii pal'lo järeh lauldaq ei saaq. Vastastikku anti lubadus, õt vaeldõdas üts rõivakomplekt – nii õt ku ti edespidi näet, õt mõnd tsibihärbläst ersa rõivil ja mõnd Toorama tütrikku seto rõivil, sis tuu om märk tuust, õt nii väiga oodõtas vahtsit kokkosaamisi ja ütehlaulmisi.

Seni om meid kõgõh tuuh üteholõmisõh avitanu Hõimurahvastõ Programm, Setomaa Programm, Eesti Kultuurkapital, Kohaliku Omaalgatusõ Programm, Meremäe Vallaval'tsus ja mi, Tsibihärbläseq ja Toorama noorõq esiq umast karmanist kah.

Rieka Hõrn

Esmatrükk: Setomaa 8.09.2006, nr 8

Muljeid 15. soome-ugri lastelaagrist Marimaal

Soome-ugri 15. lastelaager toimus Marimaal 28. juulist 7. augustini 2006 Jaltšik'ü järve kaldal, looduspargi territooriumil, V. Kotiku nimelises puhkebaasis. Eesti laste juubelilaagrisse kutsujaks oli Mari Eli Vabariigi Haridusministeerium ja kutse edastati Eesti Vabariigi Haridus- ja Teadusministeeriumile. Kuna Fenno-Ugria Asutus omab kogemusi ja sidemeid soome-ugri rahvastega ning on varemgi korraldanud selliseid projekte, siis usaldati Eestit esindava delegatsiooni komplekteerimine Fenno-Ugria Asutusele. Eesti delegatsiooni kuuluvad lapsed olid valitud järgmiste kriteeriumide alusel: paljulapselised pered (peres 4 või enam last) – osales 3 last; suured pered (peres 3 kooliealist last) – 3 last; üksikvanema kasvatatav laps – 2

last ja erialaliselt soome-ugri teemaga seotud vanema lapsed – 2. Lapsed, kes laagrisse kutsuti, olid pärit Riisiperest, Tartust, Põltsamaalt, Tallinnast, Saue vallast, Jõgisoolt ja Laagrist.

Teele asusime juba 26. juuli pärastlõunal Tallinn-Moskva rongiga ja Marimaale Željoni-Doli jõudsime ülejõrgmisel hommikul kell 4.40 kohaliku aja järgi. Õnneks olid laagri korraldajad meil bussiga vastas, seetõttu magamata õõ ja varahommikune sompus ilm meid eriti ei kohutanud. Magamata õõ oli tingitud veidi nõrvilisest õhkkonnast, mille põhjustas transpordimõilitsa eriline huvi meie delegatsiooni vastu. Kohe kui rong Moskvast 27. juulil liikuma hakkas, alustati risküsõitlust – kuhu, miks, milleks ja kelle kutsel me Marimaale sõidame. Suutsin kõikidele

küsimustele vastata, näidates ette kõikide maksedokumentide koopiad laagri osalustasude kohta, kehtivad viisad, samuti Mari Haridusministeeriumi kutse ja tagasisõidu piletid. Seejärel lubati meil edasi sõita, hoiatades meid, et me rongis mitte ei liiguks, vaid jääksime kupeedesse ja lukustaksime öösel kupeedeks. Jõudsimme laagrisse nii vara, et teised delegatsioonid polnud veel saabunud, vaid hakkasid päeva jooksul tasapisi kohale jõudma. Majutati kõik eelmisel aastal valminud 3-korruselise puhkekompleksi II korrusele – poisid ühte tuppa ja tüdrukud teise. Kuna veetrassidega oli maja ühendatud vaid osaliselt, siis duši all tuli käia teises, kõrval asuvas kompleksis. Samuti oli söökla omaette kompleks – tōsi, mitte kõige paremas sanitaarses seisundis, eriti mis puudutas köögipoolt. Sellest võib-olla ka meie (aga ka teiste delegatsioonide) nurinad toitlustamise osas. Arusaamatuks jääb, miks pidi Eesti delegatsioon maksma nii suure osalustasu – 3600 rubla inimese (!) kohta, kui teised delegatsioonid maksid vaid 100 rubla inimese kohta. Kõik oleks olnud väga meeldiv, kui mitte üks meie poistest poleks juba rongis haigestunud ja laagrisse jõudes kõrge palavikuga neljaks päevaks tõvevoodisse jäänud. Õnneks olin ma selleks ettenägelikult valmistunud, muretsedes perearsti käest saadud nimekirja alusel kogu vajaminevate medikamentide ja esmaabivahendite komplekti 12le inimesele.

Laagri põhilisteks tegevusaladeks olid erinevad soome-ugri rahvaste mängud, sportimine (palli- ja võistlusmängud), käelised tegevused (käsitöödest tikkimine ja punumine), joonistamine jne. Õhtuti toimusid kas kontserdid, mille etteasteteks sai mitu päeva valmistuda, või siis diskod. Viimased polnud meie laste seas eriti populaarsed, kuna muusika polnud just see, mida meie noored väga hea meelega kuulaksid (vene pop), samuti häiris neid tantsukultuur – tehti ringmänge või siis tantsisid tüdrukud ja poisid eraldi ringides. Tōsi, laagri lõpupoolse hakati ka paarides tantsima. Ja siis olid meie poisid-tüdrukud kogu aeg tantsupõrandal ja mitte omavahel, vaid ikka teiste laagrilastega, sest esimene võõristus oli minetatud ja sõbrad leitud.

Laagris osalesid peale meie veel delegatsioonid Udmurtiast, Mordvast, Venemaalt (!) ja ülejäänud olidki marid ise, peamiselt pealinnast Joškar-Olast; tōsi, üks väga väike rühm, 3 last olid Kirovi oblasti marid. Meie delegatsioon valmistus laagriks põhjalikult ette juba kodus. Ostsime endale oma rahvuslipu, mis jäi meiega kuni kojusaabumiseni. Samuti võtsime kaasa väikeseid lippe, rahvuslike mustritega kruuse, sõlgi, magneteid jne, et kinkida neid ekskursioonidel ja teistele delegatsioonidele.

Oma lippu hoidsime me kogu aeg kõrgel, seda ka avamisel, kui Vene riigilippu kõnnitati üle kõikide delegatsioonide peade. Meie, eestlased astusime selleks hetkeks kaks sammu tagasi ja lipp möödus meie eest, mitte kohalt. Sest kogu lugupidamise juures teiste soome-ugri rahvaste suhtes, ei pea me mitte lubama Venemaa riigilipul minna meie lipust lihtsalt üle. Õnneks ei tekitanud see erilist poleemikat, hoolimata sellest, et kohal olid esindajad mitmest ministeeriumist, kohalik raadio ja televisioon. Meid lihtsalt ei filmitud.

Tervituskõne lõpetasime me sooviga, et kõik soome-ugri lapsed hoiaksid oma keelt ja kultuuri. Andsime üle suure ümmarguse musta leiva, ühtlasi selgitades, mida eestlastele leib tähendab ja on aegade jooksul tähendanud. Sellest leivast said osa kõik, kes kohal viibisid. Igaüks sai murda endale tükikese ja kõigile maitset väga.

Sume laagriõhtu Marimaal pärast kontserti. Foto: Kersti Sepper

Peale avamist läkski lahti tavaline laagrielu. Algasid rühmatööd – iga päev oli loeng soome-ugri rahvastest, pearõhuga maridel. Seda nimetati ülikooliks ja laagri eelviimasel päeval olid eksamid, mille meie lapsed sooritasid väga hästi: 14 “punasest diplomist” said meie lapsed 6. Seega oli meie kodutöö hästi tehtud ja lapsed osalesid kõikjal aktiivselt, mis tagas selle, et nad teadsid, kuna olid usinasti kuulanud.

Siinkohal on veel kohane mainida, et kui pidime endale ringitöö valima, siis millegipärast pakuti meile, et me kõigepealt läheksime mari rahvuslikku käsitööd tegema – tikkima. Loomulik poiste reaktsioon oli: kas peab? Pärast selgitustööd olid nad nõus: hea küll, me võime ju tikkida paar päeva. Olles seal 2 päeva juba olnud, ei soovinud aga keegi enam lahkuda – poisid tikkisid ka vabal ajal, sest see tundus huvitav, see polnud lihtne ja nad said koju kingitusteks tuua midagi, mis oli valmistatud nende oma kätega.

Igal delegatsioonil oli oma päev, mil tuli tutvustada oma maad, kultuuri jne. Alustasime sellest, et tegime üleskutse kogu laagriale korraldada väljaspool laagriterritooriumi talgud prahi korjamiseks. Asusime ju looduspargi territooriumil, mis kubises taarast ja olmerämpsus. Algatus võeti hästi vastu, kuid kahjuks said meie kotid, kuhu korjata, enne otsa, samuti konteiner enne täis, kui me planeeritud aeg ümber sai. Kuid tore oli see, et metsas olid lapsed sõltumata rühmadest üksteisele abiks – see aga sundis neid omavahel vahetumaks suhtluseks, hoolimata keelebarjäärist, mis paratamatult tekkis, kuna meie lapsed ei oska vene keelt või oskavad seda halvasti.

Kuna ka ilm meid soosis, siis olid meie ootused Eesti päeva korraldamiseks suured. Meil oli palju tegevusi planeeritud õue: küll kotijooks rühmade vahel, liivalosside ehitamine, õhtune disko. Aga ka “ülikool”, kus pidasime loenguid eesti keelest, muusikast (koos lihtsate lastelaulude õpetamisega) ning eesti ajaloo ja kultuurist. Jagasime kõikides loengutes nii palju materjali, kui meil kaasas oli, ja seda polnud mitte vähe vaid sadu eksemplare, kuid oleks võinud rohkemgi olla. Laste ja pedagoogide-kasvatavate arust läks Eesti päev väga hästi korda: oli hästi organiseeritud ja lähendas lapsi üksteisele. Sama oleksime tahtnud ka meie oma päeva kohta arvata, kuid seda varjutas üks äärmiselt ebameeldiv vahejuhtum.

Olime lastega vaigse tunni ajal just arutamas õhtupoolset päevakava ja vaatamas veel üle plaane, kui meie juurde saabus laagri “kulturnik”, kes palus mul väljuda laste toast, kuna minuga soovivat kohtuda kohalik miilits. Läksingi pahaaimamatult kohtuma. Minu üllatuseks

soovis ta kohtuda meie lastega, et võtta eranditult kõigilt sõrmejäljed. Nad palusid mul lapsed kokku kutsuda. Kohe hakkasin mõtlema sellele, kuidas oleks kõige targem toimida. Palusin luba, et kutsuda tõlk, samas aga palusin viivitamatult kutsuda ka laagriülem. Kasutasin juhusit, et oma toast võtta mobiiliga kõne Eestisse, uurimaks millised õigused mul on. Kuna terves laagris polnud normaalset mobiili leviala, siis olime välja peilinud, et kui olla kõhuli maas minu voodijala juures, saab ehk "2 posti" kätte ja ehk võetakse ka kõne vastu. Minu õnneks Eesti vastas ja ma sain oma kahtlustele kinnitust: pole Euroopas vastu võetud seadust, mis annaks õiguse näpujälgede võtmiseks lastelt. Aga sellisele Euroopa seadusele, mis näeb ette välismaalastelt sõrmejälgede võtmise, miilits just viitaski. Loomulikult asusime tõlgi ja laagriülema saabudes vestlusesse, milles me keeldusime sõrmejälgede andmisest, kuna tegemist on lastega, kes eranditult kõik on kohtulikult karistamata. Palusin neil esitada meile kõigepealt ametlik süüdistus ja siis anda asjale ametlik käik.

Minu õnneks toetasid mind ka laagriülem ja meie tõlk (aastaid Eestis õppinud marilanna, kes oli meie lastele loengutes toeks ja kellesse meie lapsed väga kiindusid). Seepeale miilitsad loobusid sõrmejälgede võtmisest, kuid palusid näha ühe lapse passi, kuna tema viisaga polevat kõik korras. Tõin küsitud lapse passi, milles oli täiesti kehtiv viisa. Olles viisaandmed endale üles kirjutanud, miilitsad lahkusid. Peale seda tegin Eestisse pressiteate, et anda edasi info, kuidas ühes süsteemis asjad käivad ja kui segased on lood tegelikult. Loomulikult mõtlesin ka selle peale, et peame olema laagris (mida valvasid ööpäevaringselt sõjaväelased koos kahe koeraga) kuni lõpuni ja ehk meid siis rohkem "võimu" poolt ei tülitata.

Aga juba ülejõrgmisel päeval saabus meile ootamatult külla Vene Föderatsiooni Siseministeeriumi esinduse juhataja Mari Vabariigis, kellega vestlesime ligi kaks tundi. Tema põhiliseks huviks oli poliitika, selle arengusuunad Eestis ja kõiksugu visioonid tulevikuteemadel. Õhkkond oli esimesed 20 minutit äärmiselt pinev, kuid saanud aru, et ma ei ole lastega Marimaal mitte selleks, et õõnestada ühe riigi autoriteeti, vestlesime me rahulikus ja asjalikus meeleolus. Küsisin nagu muuseas ka meid külastanud miilitsa kohta, kuid sellest polnud juhataja kuulnudki! Tema küsimuse peale, kas oleks vajalik selle miilitsa nime teada saada, ma loomulikult loobusin sellest võimalusest üldise heaolu nimel, et mitte õli tulle valada. Meie vestluses püüdsin anda sama ümmargusi ja üldisi vastuseid, nagu meie riigijuhid seda teevad – räägivad palju, kuid ütlevad vähe. Lahkusime sõbralikult käteldes, kuid mitte sõpradena.

Kui olime juba uuesti tavalisse laagriellu sisse elanud, külastas meid Mari haridusminister isiklikult koos saatjaskonnaga. Vestlesime üldistel teemadel äärmise sõbralikkusega. Samuti vestles ta meie lastega, inglise keeles muide, jättes sellega lastele väga hea mulje, puudutamata aga olulist, mis meie poolt oli: ekskursioon kusagile Marimaal, et mul oleks võimalik ka näidata tegelikku Mari elu-olu.

Kuna ma olin seda palunud igal võimalikul juhul, sain lõpuks teada, et viimasel, meie lahkumise päeval korraldatakse meile ekskursioon Velikoje Polje külla. Lahkusime laagrist (kõik lapsed nutsid, kes rohkem, kes vähem) miilitsaeskordi saatel bussidega pealinna poole. Kuid 5 km pärast palusin bussi kinni pidada, sest olin unustanud meie lipu laagrisse. Sõitsin miilitsaga tagasi ja tõin meie lipu kaasa, tänades teda vastutulelikkuse eest eesti šokolaadiga, mis teda meeldivalt üllatas. Kogu meie

edasine kultuuriprogramm ekskursiooni näol oli minutipealt paigas. Külla jõudmisel võeti meid vastu ka kohalikus koolis, kus lapsed esinesid ja kus meile pakuti lõunat. Viimane oli oluline, sest toit oli lihtne, kuid maitsev ja meie lapsed olid pärast kesist (et mitte öelda halba) toitu laagris sellisest vastuvõtust vaimustuses. Kahjuks saatis meid kogu aeg eriteenistus, keda me aeg-ajalt vilksamisi nägime ja kelle kohalolu tõttu ei kohtunud me ühegi külaelanikuga, kuna kõik olid sulgunud oma majadesse. Vaid haned ja kanad oli külatänaval ametis oma toidupoolise otsimisega.

Kui olime jõudnud tagasi Joškar-Olasse, tehti meile ka linnaekskursioon. Nägime tundmatu sõduri hauda ja Suure Isamaasõja monumenti. Siis algas aga tagasitee raudteejaama ning kojusõit.

Meie Moskvasse saabudes oli meil vastas Eesti saatkonna buss, mis meid saatkonda sõidutas (ning hiljem uuesti jaama töö).

Eesti Saatkonnas Moskvast

Saatkonnas kohtus meiega saadik M. Kaljurand, kes oma vahetu ja sõbraliku suhtumisega meisse meie sügavaima lugupidamise teenis.

Koju jõudes oli kõikidel lastel kahju, et laager läbi sai. Ja kõik oleksid valmis uuesti ja kohe kotid pakkima, kui vaid keegi kutsuks neid veel kaasa.

Laste jutust jäi enim kõrvu see, kuis nad hindavad oma riiki, võimalust õppida oma emakeeles (mida ükski Vene Föderatsiooni kuuluv soome-ugri laps ei saa) ja see, kui oluline on osata vene keelt. Viimast lubasid kõik lapsed nüüd usinasti koolis õppima hakata, et tulevikus võiks vabalt oma sõpradega suhelda.

Laager toimus Eesti Vabariigi Haridus- ja Teadusministeeriumi toetusel, mille eest tänavad nii lapsed, lapsevanemad kui ka Fenno-Ugria Asutus.

Kersti Sepper

Õnnelikult tagasi Marimaalt

Laste kunstilaager Udmurtias 8.–16. juulini 2006

Eestlaste kutsujaks oli udmurdi noorteorganisatsioon "Šundõ", kes võttis meie lapsi vastu juba teist aastat. Laagrisse soovijaid oli palju, kuid kuna omaosalustasu oli väga suur – 4250 krooni lapse kohta, siis tuli paljudel võimaluste puudumise tõttu ikkagi loobuda.

Eesti delegatsioonis oli kolm last paljulapselistest peredest ning üks üksikvanema laps. Püüdsime leida lapsi üle Eesti: Rapla maakonnast oli üks, Põlva maakonnast kolm, Harjumaalt kolm ja Tallinnast kolm last. Kuna olime laagris juba teist aastat, siis teadsime, mida meilt oodati ja mida oskasime meie laagriilt oodata. Nagu eelmisel, nii ka sellel aastal oli laagris suur rõhk udmurdi kultuuril, keelel ja käsitööl, mille eesmärgiks on kasvatada lastest läbi ühise tegevuse oma rahvuskultuuri ja identiteeti austavaid soome-ugri rahvaste perre kuuluvaid noori, kelle kanda jääksid tulevikus rahvustevahelised kultuurikontaktid ja -sidemed.

Ühtlasi oli laste kunstilaagri eesmärgiks õpetada rahvakunstile omaseid käsitöövõtteid nii keraamikas, voolimises, õlgpunutiste tegemises kui ka puidutöös. Lapsi õpetati tegema lihtsamaid muusikainstrumente (kuulsad savipillid) ja nendel ka mängima. Samuti oli meie lastel võimalus meisterdada endale puust paat-kannel, mis on viiekeelne ja mida mängitakse poognaga. Selle valmistamisega said neli poissi ka hakkama. Esmakordselt said meie tüdrukud õpetust õlgpunutiste valmistamises, mis oli üksjagu kannatust nõudev tegevus.

Eestist oli kutsutud 10 last vanuses 13–17 aastat ning kaks pedagoogi. Laager toimus tervisebaasis "Berjozka", umbes 20 kilomeetri kaugusel pealinnast Ižkarist. Eestlastega kokku oli laagris 120 last. Vastuvõtjad katsid elamis- ja toitlustamiskulud.

Nii minnes kui ka tagasi tulles sõitsime rongiga läbi Moskva, mistõttu meil õnnestus viibida ka Eesti Vabariigi Saatkonnas Moskvast, mis jättis lastele meeldiva ja kustumatu mulje.

Laager täitis täielikult oma eesmärgi:

- 1) meie 10 poissi-tüdrukut teavad, et Udmurtia on soome-ugri rahva udmurtide kodumaa ning et udmurtidel on oma keel, kultuur ja rahvuslikud sümbolid;
- 2) loodi hulgaliselt kontakte udmurdi noortega, leiti palju kirjasõpru;
- 3) leiti keelelisi sarnasusi eesti ja udmurdi keeles;
- 4) õpiti ja õpetati vastastikku üksteise tantse, laule ja mänge;
- 5) tohutu positiivne kogemus, mis avaldus laste rahulolus koju naastes, samuti juba toimuvatel kokkusaamistel ja soovis järgmisel aastal uuesti sõita.

Kersti Sepper

Udmurdi lapsed Võsu puhkelaagris 6. – 12. augustini 2006

Fenno-Ugria Asutusel on juba mitmeaastased sidemed udmurdi laste- ja noorteorganisatsiooniga "Šundõ", kes on kutsunud meie lapsi enda korraldatavatesse udmurdi kultuuri- ja keelelaagritesse "Šundõkar". See oli üheks põhjuseks, miks kutsusime udmurdi lapsed käesoleval aastal Eestisse, Võsu laagrisse. Teine põhjus oli loomulikult soov anda nendele lastele võimalus tutvuda Eestiga, meie laste, kultuuri, looduse ja emakeelega. Kutsusime alguses 10 last ja 2 täiskasvanud saatjat, kuid tulla said vaid 8 last koos 2 saatjaga. Takistuseks oli välispassi mittetähtaegne valmimine, mis ei lasknud neil taotleda Eesti viisat. Kutsutud laste grupp koosnes eranditult udmurdi keelt kõnelevatest lastest (mis oli ka meid poolne tingimus) ja pärinesid need lapsed valdavalt maapiirkondadest. On oluline märkida, et sealsete laste võimalused reisimiseks (isegi Udmurtia piires), on majanduslikel põhjustel väga kasinad.

Meie siiraks sooviks oli anda neile lastele võimalus reisida ja näha oma sugulasrahvast ja suhelda siinsete inimestega. Samuti pidasime oluliseks, et nad Eestis olles räägiksid omavahel udmurdi keeles, et nad saaksid tunda ennast hästi neile osaks saava tähelepanu tõttu just seepärast, et nad on udmurdid. See motiveeriks neid oma emakeeles suhtlema, samuti väärtustama oma keelt ja kultuuri.

Laager õnnestus väga hästi, vaatamata sellele, et korraldasime sellist ühislaagrit esmakordselt. Kokku oli laagris lapsi 45, kõik peale udmurtide olid eesti lapsed. Udmurdi lapsed jäid väga rahule laagri programmiga, samuti toitlustamisega, aga ka ekskursioonidega Tallinna vanalinnas, linnamuuseumis, samuti mitu päeva väldanud ringsõiduga Virumaa mõisates. Udmurdi laste sooviks on järgmisel aastal uuesti Eestisse kutsutud olla.

Kersti Sepper

Rahvusvaheline Põhjala põlisrahvaste festival

“PÕHJATAEVA PEEGELDUSED”

Sagadi mõisas 15. – 24. juunil 2006

Toetajad:

Eesti Kultuurkapital; Hasartmängumaksu Nõukogu
Kuninglik Norra Saatkond; Kuninglik Taani Saatkond
Põhjamaade Ministrite Nõukogu esindus Eestis; MTÜ
Fenno-Ugria Asutus; Sagadi RMK; ES Sadolin AS;
Husqvarna Eesti OÜ.

"Põhjataeva peegeldused" Sagadi tiigil. Foto: Kersti Sepper

10 päeva jooksul oli Sagadi mõisa kutsutud kokku 15 kunstnikku erinevatest riikidest, et töötada koos meie ühise põhjataeva all ja luua teoseid, mis jäävad terveks suveks kõigile huvilistele vaatamiseks mõisa iidsesse parki tiigi ümbrusesse ja Sagadi mõisa ning Viinistu Kunstimuseumi näitusesaalidesse.

Workshopid on nii regionaalse kui ka rahvusvahelise tähtsusega kultuurisündmused, ühendades erinevate rahvaste ja kultuuride kogemusi skulptuuri, graafika ning keraamika valdkonnas. Tegu oli rahvusvahelise kultuuridevahelise projektiga.

Valminud tööd pakuvad Lääne-Virumaa Vihula vallas asuva Sagadi mõisa küllastajatele terve suve jooksul omanäolise ja unikaalse kunstielamuse, võimaluse saada osa kunstitegemise protsessist ja tutvuda erinevate maade kunstnike, nende ideede ja loominguga.

Peakorraldajad:

Eha Vain – Põhjamaade Ministrite Nõukogu Infobüroo

Kersti Sepper – Fenno-Ugria Asutus

Workshopide kuraatorid:

Tiiu Kirsipuu – Eesti Kujurite Ühendus

Aigi Orav – Eesti Keraamikute Liit

Loit Jõekalda – Eesti Vabagraafikute Ühendus

Skulptuuri *workshop*; osalejaid: 7

1. Marja-Liisa Mäki-Penttilä – Soome
2. Bo Karberg – Taani
3. Janneke Lonne Christiansen – Norra
4. Wenche Kvalstad Eckhoff – Norra
5. Aili Vahtrapuu – Eesti
6. Ekke Väli – Eesti
7. Üllar Kallau – Eesti

Graafika *workshop*; osalejaid: 4

1. Merja Aletta Ranttila – Soome
2. Anita Jensen – Soome
3. Hans Ditlev – Taani
4. Piret Mildeberg – Eesti

Keraamika *workshop*; osalejaid: 4

1. Urmas Puhkan – Eesti
2. Külli Kõiv – Eesti
3. Risto Hämäläinen – Soome
4. Kauri Kallas – Eesti

Sisuline kokkuvõte.

Festivali käigus valminud skulpturaalsed tööd asetati peamiselt Sagadi pargi tiigile. Kunsti kinnitati nii vee äärde, sisse kui kohale. Eriliselt paeluvaks kujunes Urmas Kallau püramiidjas taies, mis õhtupimeduse saabudes vee alt valgustatuna lõi erilisi peegeldusi. Samuti Tiiu Kirsipuu šamaanitrummist inspireeritud töö, mis kõrgus vee kohal, peegeldudes vees.

Peegeldustega mängisid teisedki skulptorid.

Graafikas kasutati eredat päikesevalgust, mille abil kopeeriti eriliste tehnikate abil kujutisi erinevatele materjalidele. Kasutati nii maalitud kangast, fotosünteesis töid, kuid ka paberist suuremõõtmelisi objekte. Kahjuks ei õnnestunud tehnilistel põhjustel "trükkimine" päikesevalguse abil kividele, sest materjal osutus liiga poorseks ja imendumine polnud see, mis algselt loodetud. Kuid siiski õnnestus kunstiprojekti käigus valguse ja varju abil kujutisi erinevatele materjalidele kopeerida, ühendades ehedaid looduslikke taustu meid esiplaanil saatva tehnoloogilise ja kunstlikuga. Kasutusel olid paber, puu, tekstiil, vaha, fotokemikaalid, metallplaadid jpm. Trükiti metallplaatidele loodust ennast – liblikaid, lilli aga ka objekte. Kuna graafika oli välja pandud Viinistu Kunstimuseumis, siis hoolimata tööde spetsiifikast (trükiti ka meega) hakkas kõrge näituseruum kaasa mängima, peegeldades lõhnu, värve ja helisid.

"Põhjataeva peegeldused" Sagadis. Keraamikute suur skulptuur, valmistati Eestis esmakordselt. Foto: Kersti Sepper

Keraamikud aga üllatasid kõiki oma suurepärase meeskonnatöoga.

Eestis esmakordselt katsetati niivõrd suure keraamiliselt põletatud skulptuuriga, mis avati 22. juunil tõelise tulešõuga: skulptuuri avati ahjus järk-järgult ja kuna kuumus keraamika põletamisel on väga kõrge (1500–1700° C), siis väljuv taies oli algselt tulipunane, osaliselt alles põledes; jahtudes aga omandas keraamikale nii omase valge tooni.

Kogu festival toimus vaatamata väga piiratud eelarvele väga meeldivas ja tõises õhkkonnas.

Esindatud olid nii iidsed traditsioonid tänapäevases kontekstis kui ka kasutusel vanad tehnikad uutes väljundites ja väljendusvahendites.

Artiklid:

1. "Virumaa Teataja", 28. juuni 2006
(Kunstnike inspireerib Põhjamaa taevast, Annika Ljaš)
2. "Sirp", 14. juuli 2006 (Põhjamaised peegeldused Sagadis ja Viinistul, Reet Varblane)
3. Pressiteated "Postimehes" ja "Eesti Päevalehes"

Kersti Sepper

Kuum ja Tikö Uued Raamatud

Kuum öö – tänapäeva soome-ugri luuleantoloogia, mis sisaldab valdavalt kõige nooremate autorite teoseid (kokku 118 autori loomingut). Kogumik on järjeks eelmistele antoloogiatele "Enne koitu", "Kevadhommik" ja "Suvepäev". Esmakordselt on antoloogiasse võetud ka karjala, vepsa ning ingerisooma autoreid. Nendele kolmele kirjandusele on pühendatud ka karjala kirjanduse parima asjatundja ning tõlkija Jaan Õispuu sissejuhatav ülevaade. Teine kogumiku tõlkija on Arvo Valton, temalt on ka järelsõna, mis käsitleb muuhulgas muutumisi soome-ugri rahvaste uuemas luules.

Ligi 800-leheküljelise kaunitult kujundatud (kujundaja Piret Räni) kõvakaanelise raamatu hind kauplustes on vaid 105 krooni.

Vana-Permi poisi Tikö seiklused – komi kirjaniku Vladimir Timini (sünd. 1937) ajalooline romaan Ežva-Permi poisi seiklustest permlaste jaoks olulistel murranguaastatel 1471/72, mil moskoviidid vallutasid verises võitluses seni iseseisev olnud Suur-Permi vürstiriigi. Tänu suhtelisele vabanemisele vene tsensuurist on saanud võimalikuks (ilmumisaeg komi keeles 2000) objektiivselt vaadelda ajastut ja sündmusi, mida seni on nõukogulikus käsitluses nimetatud „vabatahtlikuks ühinemiseks“. Romaan on orienteeritud noorsoole, kuid huviga loetav mistahes vanusegrupis. Romaan on saanud Komi Vabariigi riikliku preemia ning tõlgitud ka teistesse keeltesse. Tänu fondide toetusele on hind kauplustes vaid 105 krooni.

HÕIMUPÄEVAD 2006

Kava

9. oktoober 17.00

Ungari Instituudis (Piiskopi 2, Tallinn)
noore ungari graafiku Ildikó Takácsi akvarellinäituse "Muinasjutuline Budapest" avamine.

Näitus on avatud 9.–31. oktoobrini E-N: 10-17, R: 10-15

10. oktoober

Eesti Rahvusraamatukogu

(Tõnismägi 2, Tallinn) VI k saalis

10.00 konverents "Rahvariiede maagia"

15.00 näituse "Volgamaa rahvaste rahvariided" avamine.

Näitus jääb avatuks 24. oktoobrini.

Tallinna Ülikooli Akadeemilises Raamatukogus

(Rävala pst 10, Tallinn)

17.00 Eesti Kunstiakadeemia Vepsamaa ekspeditsiooni

"Taivas. Armastusega Vepsamaast" näituse avamine.

Näitus jääb avatuks 8. novembrini.

Hõimupäevade ametlik avamine.

10.–14. oktoober

20.00 **KUKU klubis** (Vabaduse väljak 8, Tallinn)

10.10 setu õhtu - "Siidisõsarõ"

11.10. mordva õhtu - "Mordens"

12.10 udmurdi õhtu - "Böljak"

13.10 tšuvaši õhtu - "Malinka"

14.10 mari õhtu - "Mari Sem"

soome-ugri rahvaste rahvusõhtud koos rahvustoitide ja rahvamuusikaga.

Saadaval infomaterjalid ja voldikud.

11. oktoober 10.00–13.00

Tallinna Linnamuuseumis (Vene 6)

Soome-ugri muuseumide ümarlaud (moderaator: dr. Sulev Mäeväli)

11. oktoober 16.00

Eesti Rahvakunsti ja Käsitöö Liidu ruumides (Pikk t 22, Tallinn)

Näituse "Soome-ugri rahvaste käsitöö" avamine.

Näitus jääb avatuks 15. oktoobrini.

12. oktoober 10.00–18.00 Eesti Rahvakunsti ja Käsitöö Liidu ruumides (Pikk t 22, Tallinn) soome-ugri käsitöömeistrite meistriklassid

13. oktoober 10.00–18.00 Eesti Rahvakunsti ja Käsitöö Liidu ruumides (Pikk t 22, Tallinn) soome-ugri käsitöömeistrite meistriklassid

11. oktoober 17.00

Eesti Keele Instituudi majas (Roosikrantsi 6, Tallinn)

III korrus Hõimuklubi: Taisto Raudalainen ja Alevtina Soldatova: Filmid vepslastest

13. oktoober 13.00 ja 15.00

Tartu Mänguasjamuuseumis muuseumi mängutoas

(Lutsu 8) nukuetendus „Vepsa muinasjutud“.

Vajalik eelregistreerimine tel +372 7 361 552 (Kai Tuvik).

Info: Tartu Mänguasjamuuseum, www.mm.ee

13. oktoober 18.00

Tartu Ülikooli aulas Hõimupäevade kontsert.

Esinevad Eestisse saabunud folklooriansamblid:

Liinatsuraq (Setod)

"Korpi" – „Laas“ (isurid, vadjalased, karjalased, vepslased, ingerisoomlased Peterburist)

Jõru (Tartu Kunstigümnaasiumi õpilased)

„Nõvjas“ – „Neiukesed“ (komi)

„Mari Sem“ – „Mari viisid“ (marid Tatarimaalt)

„Kändla“ – „Kannel“ (liivi)

"Piski Kändla" – „Väike Kannel“ (liivi)

14. oktoober 16.00

Eesti Rahvusraamatukogus (Tõnismägi 2, Tallinn)

Hõimupäevade peakontsert.

„Suprjadki“ – „Istjatsed“ (Narva Linnamuuseum)

„Mordens“ – „Mordvalased“ (ersad ja mokshad)

„Nõvjas“ – „Neiukesed“ (komid)

„Malinka“ – „Maasikake“ (tšuvašid)

„Palan“ – „Lodjapuu“ (Tallinna tšuvašid)

Juri Kutshõrani (Udmurtia) eriprogramm

„Korpi“ – „Laas“ (Peterburi ingerisoomlased, isurid, vadjalased, vepslased, karjalased)

„Mari Sem“ – „Mari Viis“ (Tatarstani marid)

„Kändla“ – „Kannel“ (liivlased)

„Böljak“ – „Naabrid“ (udmurdi) **18. oktoober 17.00**

Eesti Rahva Muuseumi näitusemajas (Kuperjanovi 5, Tartu) näituse "Üle piiri" avamine.

Kunst ja etnograafilised joonistused EKA 2005. aasta Volgamaa ekspeditsioonilt.

Esemed Eesti Rahva Muuseumi kogust.

Näitus jääb avatuks 19. novembrini.

Täname toetajaid: Eesti Kultuurkapital, Hõimurahvaste Programm, Tallinna Linnavalitsus, Tartu Linnavalitsus

TOIMUNUD JA TULEMAS

JUULI

02. VI - 19. VII Joškar-Ola, Mari Eli Vabariik **Mari keele ja kultuuri suvekursus**. Hind 265 Euro. Info: markaf@marsu.ru, andrilea@rambler.ru

6. - 9. VII Rääkkylä, Soome **Kihaus Folk Music Festival**. Info: tel. +358 13 229 901; fax +358 13 229 915, e-post: kihaus@kihaus.fi, www.kihaus.fi

6. - 13. VII Kamajevo, Vösokogorski rajoon, Tatarstani Vabariik **Türgi ja soome-ugri nootre suvelaager "Tanbatör"**. Info: Juldašev Ramaj, tel. +7-917-232-84-03, e-mail: yuldashev@bk.ru, 12345ramai@mail.ru, http://ramay-yuldash.narod.ru, Šaihutdin Damir, e-mail: beznen_yul@mail.ru, http://beznen-yul.narod.ru

8. - 16. VII Kaustinen, Soome **Kaustinen Folk Music Festival**. Info: tel. +358-6 8604111, fax +358-6 8604222, e-post: folk.art@kaustinen.inet.fi, www.kaustinen.net

8. - 17. VII Udmurdi Vabariik **Lastelaager "Šundökar"**

10. - 17. VII Soome - Mari Eli Vabariik **Reis Marimaale**. Info: Karjala Liit, Saija Pelvas, tel. +358-9 72881715, saija.pelvas@karjalanliitto.fi, www.karjalanliitto.fi

20. - 23. VII Viljandi **XIV Viljandi Pärimusmuusika festival**. Info: www.folk.ee

21. - 23. VII Hankasalmi, **Soome X skiffle festival - Kihveli Soikoon**. Info: Kirsi Lajunen, tel. +358-50 340 7176, kirsi.lajunen@summerjazz.net; www.kihvelisoikoon.com

26. - 27. VII Joškar-Ola, Mari Eli Vabariik **Rahvusvaheline soome-ugri rahvaste bardi laulude festival "JulaVIJ"**. Info: tel. +7-8362 45-88-51, faks +7-8362 42-31-68, e-post: tymai_svetlakov@mail.ru

26. - 30. VII Jurva, Soome **Rahvamuusikafestival Eteläpohjalaiset Spelit**. Info: Spelitoimisto, Hallintoaukio 61800 Kauhajoki, tel. +358 6 231 8223, fax +358 6 231 8409, sirpa.autio@kauhajoki.fi, www.spelit.fi

27. VII - 16. VIII Ižkar, Udmurdi Vabariik **Udmurdi keele ja kultuuri suvekursus**. Registreerimistähtaeg 1. mai 2005. Hind 220 Euro. Info: e-post: finugor@udm.ru, Natalia Kondratjeva, e-post: natkon@udm.ru, Dmitri Jefremov, e-post: dmitjef@udm.ru

28. VII - 7. VIII Jaltsiki järv, Volžski rajoon, Mari-Eli Vabariik **Soome-ugri lastelaager**

29. VII Joškar-Ola, Mari Eli Vabariik **"Mari El Radio" esimene aastapäev**

AUGUST

2. VIII Tartu Vadja folklooriansambli **Linnud kontsert**

3. - 7. VIII Soome - Setomaa **Reis Setomaale**. Info: Karjala Liit, Saija Pelvas, tel. +358-9 72881715, saija.pelvas@karjalanliitto.fi, www.karjalanliitto.fi

4. - 6. VIII Perm **Etnofuturismi festival «KAMWA» «Perm – Volga ringkonna kultuuri pealinn 2006»** programmi raamides. Info: projekti koordinaator Natalia Šostina, tel. +7 909 10 24 822, e-post: kamwa@perm.ru, www.culturecapital.ru

5. VIII Mikitamäe **XIII Seto Kuningriigi päev**

5. VIII Ire/Mazirbe, Liivi Rand, **Läti Liivi püha**

6. - 15. VIII Melnitsnoi Öb, Ust-Vymi rajoon, Komi Vabariik **Etnokultuuri laager - seminar noortele peredele "Zarni šhodos"**, registreerimistähtaeg 15. juuli. Info: tatyana_pyatkova@mail.ru; alex_nati@rambler.ru, tel. +7 8212 24-88-33, faks +7 8212 24-57-78

12. VIII Värska **Kurgi Rock**

11. - 13. VIII Valgjärv **Kaika suvöölikuul**. Info: tel. 78 219 60, 533 22 153, e-post wi@wi.werro.ee, triinu@wi.werro.ee

14. - 20. VIII Obinitsa **Paasapäeva nädala üritused**

14. - 25. VIII Turu, Soome **Inimõiguste rahvusvahelise kaitse kursus edasijõudnutele**. Info: tel. +358-2-215 4713, faks +358-2-215 4699, e-post: johanna.bondas@abo.fi, http://www.abo.fi/institut/imr/courses.htm

14. - 20. VIII Ižkar, Udmurdi Vabariik **I Rahvusvaheline etnofuturistlik teaduslik festival-sümposium "Ser no tur"**. Info: tel. +7-905 8769485, faks +7-3412 506249, e-post: narodtvor@udm.net

16. - 17. VIII Tallinn seminar **"Soome-ugri etnilised usundid ja elektrooniline meedia"**

22. - 23. VIII Helsingi, Soome **Seminar "Soome soo maailm"**

24. - 25. VIII Ižkar, Udmurdi Vabariik **III Uurali ja Volga rahvaste regionaalne festival "Voršud"**, mis on pühendatud traditsioonilisele tantsule. Info: www.etnofutu.org.ru

26. VIII Lobotka **Muinastulede öö**

28. VIII Petseri II Keskkooli õuel **Maarjapäeva kirmask**

28. VIII - 2. IX Soome - Tveri Karjala Reis Tveri Karjalasse. Info: Karjala Liit, Saija Pelvas, tel. +358-9 72881715, saija.pelvas@karjalanliitto.fi, www.karjalanliitto.fi

SEPTEMBER

12. IX Saransk, Mordva Vabariik. **Regioonidevahelise fennougristikakeskuse avamine Mordva Riiklikus Ülikoolis**. Keskuses on 1) soome-ugri filoloogia ja ajakirjanduse, 2) mordva kultuuri ning 3) ajaloo ja etnograafia sektorid.

15. IX **Projektitaotluste esitamise tähtaeg Hõimurahvaste Programmile**. Hõimurahvaste Programmi Nõukogu sekretariaat, Uurali keelte õppetool, Ülikooli 18, 50090 Tartu, tel./faks +372 7 376 216, e-post: kadi.sarv@ut.ee

16. IX Tallinn Maailma päeva tähistamine

17. IX - 21. IX Hantõ-Mansiisk **X teleprogrammide ja filmide juubelifestival "Kuldtrumm"**. Info: tel./faks +7 34671 3-22-78, e-post: lkorneeva@ugra-tv.ru, tel./faks +7 34671 9-37-87, e-post: buben@ugra-tv.ru

26. - 29. IX Petroskoi, Karjala Vabariik **Soome-ugri kirjanike IX kongress "Kirjanik-kirjandus-lugeja"**. Info: Irina Dobronina, tel./faks +7-8142-782875, e-post: irina@librari.karelia.ru, Natalja Tshikina, tel. +7-8142-769400, faks 781686, e-post: tchikina@krc.karelia.ru

28. IX Tartu TÜ nõukogu saalis kell 14.15 kaitses **Niina Aasmäe doktoritööd "Stress and Quantity in Erzya"**. Juhendaja prof Jaan Ross. Oponent prof Natalia Svetozarova (Sankt-Peterburgi Riiklik Ülikool).

OKTOOBER

5.-6. X **Peterburi rahvusvaheline teadusseminar "Vepslased ja etnokultuurilised muutused XX sajandi"**.

5. X Tallinnas Okupatsioonide Muuseumis (Toompea 8) kell 16 **teabenäituse "LOOTUS VABADUSELE. 1956 Ungari revolutsioon" avamine**. Näitus jääb avatuks 5. novembrini. Info: Ungari Instituut, www.unginst.org.ee.

6. X Tallinnas Rahvakultuuri Keskuses (J. Vilmsi 55) kell 13.00 - 17.00 **pärimuspäev**. Info: tel +372 600 92 91; keskus@vilmsi.ee.

14. X Östersund, Rootsi. **Europa vähemuskeelsete laulude võistlus "Liet Lavlut 2006"**. Info: www.liet.nl;

9. - 15. X Eestis ja mujal **Hõimupäevad**. Kava. Info: Jaak Prozes, +372 6 445 119.

9. X Tallinnas Ungari Instituudi galeriis (Piskopi 2) kell 17.00 **Ungari graafiku ILDIKÓ TAKÁCSI näituse MUINASJUTULINE BUDAPEST** avamine. Info: Ungari Instituut, tel 6440817.

10. X Tallinnas Eesti Rahvusraamatukogu VI korruse saalis kell 10.00 (Tõnismägi 2, Tallinn) **konverents „Rahvariiede maagia”**. Samas kell 15.00 näituse „Volgamaa rahvaste rahvariided” avamine. Info: Iraida Zahharova, tel +372 641 0713.

10. X Tallinna Ülikooli Akadeemilises Raamatukogus (Rävala pst 10, Tallinn) kell 17.00 **Eesti Kunstiakadeemia Vepsamaa ekspeditsiooni „Taivas. Armastusega Vepsamaast” näituse avamine**. Näitus jääb avatuks 8. novembrini.

11. X Tallinnas Eesti Keele Instituudi III korruse saalis (Roosikrantsi 6) kell 17.00 **Fenno-Ugria Hõimuklubi: Taisto Raudalainen ja Alevtina Soldatova: Filmid vepslastest**. Info: Eha Viluoja, tel 6 449 270.

13. X Tartu Mänguasjamuuseumis muuseumi mängutoas (Lutsu 8) kell 13 ja 15 **nukufendused „Vepsa muinasjutud”**. Alates 5. eluastast. Pilet 30 EEK. Vajalik eelregistreerimine tel +372 7 361 552 (Kai Tuvik). Info: Tartu Mänguasjamuuseum

14. X Helsingis (Mannerheimintie 5 A, 5. korrus) kell 10.00 - 18.00 **soome-ugri rahvusorganisatsioonide seminar „Koostöö murrangulisel ajal”**. Info: lotta.jalava@helsinki.fi; www.helsinki.fi/hyy/skv

14. - 15. X Ontario, Kanada Konverents **„Identity Politics”**. Info: illusionsofidentity@gmail.com

18. X Tartus Eesti Rahva Muuseumi näitusemajas (Kuperjanovi 5) kell 17.00 **näituse „Üle piiri” avamine**. Kunst ja etnograafilised joonistused Eesti Kunstiakadeemia 2005. aasta Volgamaa ekspeditsioonilt. Esemad ERMi kogust. Näitus jääb avatuks 19. novembrini. Info: Eesti Rahva Muuseum, www.erm.ee; tel +372 7350 445.

18. - 20. X Petroskoi, Karjala Vabariik **konverents „Muuseumid Põhja dimensioonis”**, registreerimis- ja teeside saatmise tähtaeg 15.03. aadressil infokgkm@yandex.ru. Info: Moshina Tatjana, Kuznetsov Denis, e-post: dnkuz@yandex.ru, http://www.karelia.ru/~kgkm

20. - 25. X Tallinnas kinos „Sõprus” (Vana-Posti 8) **1956. aasta Budapesti sügisele pühendatud filmiprogramm VABADUSE TUULED**. Piletid 70/40. Info: Ungari Instituut, www.unginst.org.ee; kino Sõprus, www.kino.ee

22. X Tartus Eesti Rahva Muuseumis (J. Kuperjanovi 9) kell 15 - 18 **perepäev „Hõimurahva tuba”**. Info: www.erm.ee

19. - 21. X Barcelona, Kataloonia, Hispaania **V Mercatori rahvusvaheline sümposion „Keeleõigused ühiskondliku kaasamise relvana”**. Info: http://www.mercator-central.org

19. - 21. X Võru Konverents **„Läänemeresoome kodu”**, registreerimistähtaeg 30. juuni Võru Instituudi koduleheküljel http://www.wi.ee, osavõtumaks on 700 krooni (45 eurot). Info: Triinu Ojar, e-post: wi@wi.werro.ee, tel. +372 78 21960, faks +372 78 21315

25. - 27. X Joškar-Ola, Mari Vabariik **rahvusvaheline teaduskonverents „Mari keele ja kirjanduse õpetamise uuendamine rahvuskoolis”**. Info: Mari ülikooli mari keele ja kirjanduse osakond, prof. Anatoli Kulkin, +7 (8362) 455718, +7 (8362) 634669.

28. X **Lindora laad**. Info: Vastseliina Vallavalitsus, http://www.vastseliina.ee/?go=y_lindora
Hantõ-Mansijsk **Temaatiline seminar „Emakeeled haridussüsteemis”**.

NOVEMBER

1. - 3. XI Ižkar, Udmurdi Vabariik **XIII Rahvusvaheline telefilmide ja uudiste programmide festival „Soome-ugri maailm” „Lootuse allikad”**. Info: GTRK „Udmurtia”, tel. +7 3412 59-87-55, it@udmtv.ru

1. - 3. XI Sõktõvkar, Komi Vabariik Ülevenemaaline teaduslik **konverents „Venemaa soome-ugri rahvaste hingeline kultuur”**, pühendatud Anatoli Mikušev 80-sünnipäevale. Registreerimistähtaeg 15. September. Info: Marina Fedina, Jelena Ostapova, tel. +7-8212-435871, e-post: finugr@syktsu.ru

1. - 3. XI Syktyvkar, Komi Republic, Russian Federation I **Rahvusvaheline etnofuturismi soome-ugri moefestival „Finno-Ugri: Art Style”**, registreerimistähtaeg 1. oktoober. Info: tel./faks: +7-212-44-03-40, 21-54-57, e-post: culture_komi@parma.ru, liliya77@inbox.ru

14. - 16. XI Bilbao, Baskimaa, Hispaania **II Rahvusvaheline konverents „Inimõigused: Konfliktide lahendamine”**. Info: e-post: derechos-humanos@ej-gv.es

17. - 26. XI Joškar-Ola, Mari Eli Vabariik **Rahvusvaheline soome-ugri teatrifestival „Maailma klassikud: Sophokleest Vampilovini”**. Info: tel./faks: +7-8362-630018, e-post: shketan@mail.ru, minkult@mari-el.ru

16. - 19. XI Tallinnas Saku Suurhallis (Paldiski mnt 104B) **X Mardilaat**. Info: Eesti Rahvakunsti ja Käsitöö Liit, +372 6604772, +372 5187812.

25. XI Helsingis Kaapelitehdas (Tallberginkatu 1) kell 10 – 18 **Mardilaat**. Info: Heikki Rausmaa, Tuglas-seura, +358 (09) 6811 430; www.kaapelitehdas.fi

18. XI Läti **Liivi lipu päev**.

22. - 23. XI Tartu Info: Aado Lintrop, e-post aado@folklore.ee, tel. +372 7377 **Eesti Rahvaluule Arhiivi Rahvusvaheline konverents „Regilaulu müüdid ja ideoloogiad”**. 731, faks +372 7377 706

25. XI Mikitamäel **XII Seto muinasjutupäev**.

30. XI - 02. XII Saransk, Mordva Vabariik **Konverents „Soome-ugri rahvaste IV maailmakongressi otsuste ja soovitude täitmine”**. Soome-ugri rahvaste konsultatiivkomitee istung.

DETSEMBER

10. XII **Maailma põlisrahvaste päev** Info: http://www.ohchr.org/english/issues/indigenous/decade.htm

15. XII **Projektitaotluste esitamise tähtaeg Hõimurahvaste Programmile**. Täidetud taotlused tuleb saata nii paberil kui elektrooniliselt Hõimurahvaste Programmi sekretariaadile: Hõimurahvaste Programmi Nõukogu sekretariaat, Uurali keelte õppetool, Ülikooli 18, 50090 Tartu, tel./faks +372 7 376 216, e-post: kadi.sarv@ut.ee

17. XII Värska **Anne Vabarna nimeline omakultuuri õhtu**.

Fenno-Ugria Infolehe väljaandja:
MTÜ Fenno-Ugria Asutus
Roosikrantsi 6, 10119 Tallinn
TEL +372 6445 119, TEL/FAKS +372 6448 322
fu@eki.ee

Toimetus: Jaak Prozes (vastutav toimetaja), Eha Viluoja, Siiri Ries